

1. James Joyce: ULIKSES

James Joyce se je rodil leta 1882 v Dublinu. Najprej je hodil v šolo k jezuitom, nato pa se je odločil za študij medicine v Parizu. Po nedokončanem študiju (zaradi materine smrti) je bil nekaj časa pevec in igravec, nato učitelj jezikov v Trstu, Zürichu in Parizu. Imel je sina in hčer, ki pa je bila duševno bolna. Skoraj slep je leta 1941 umrl v Zürichu.

Joyce je začel z liriko in dramo, potem pa se je posvetil samo pripovedništvu: novele Ljudje iz Dublina in romani Portret mladega umetnika, Ulikses in Finnegonovo prebujanje.

Na začetku je Joyce pisal pod vplivom naturalizma, pa tudi impresionizma, kasneje, v romanu Ulikses, pa preide v najbolj radikalno obliko pripovedništva. V središču pripovedi postavi prereze skozi podzavestno doživljanje junakov, ki se mešajo z zavestnim doživljanjem. Zunanje dogajanje, zavest in podzavest se med seboj prepletajo, kar se v najbolj skrajni obliki kaže v stavčno neorganiziranem opisu sanj.

Roman je Joyce pisal v letih 1914 -1921. Ulikses prikazuje en dan v Dublinu na začetku 20. stoletja (16. januarja 1904). Delo lahko primerjamo z nekaterimi mitskimi zgodbami (Homerjeva Odiseja). Tri glavne osebe romana so dublinski žid Leopold Bloom (Odisej), njegova žena Molly (Penelopa) in Stephen Dedalus (Telemah, Odisejev sin). Dedalus nastopi kot glavni lik že v romanu Umetnikov mladostni portret, tako je Ulikses v nekem smislu nadaljevanje tega romana. Bloom je reklamni agent in akviziter oglasov in je zato stalno na poti. Njegova žena Molly pa je amaterska pevka in ta dan, ko moža ni doma, sprejme ljubimca. Stephen Dedalus je nereden študent, intelektualec, ki se trenutno preživlja s poučevanjem v neki šoli. V romanu predstavlja Dedalus nekakega duhovnega Bloomovega sina. Moška blodita po svetu (Dublin) sprva ločeno. Srečata se v redakciji in v knjižnici, nato pa v porodnišnici in slednjič v bordelu. Molly je kot njuno nasprotje statična, v romanu jo najdemo le v postelji. Posebnost romana je zadnje poglavje (odlomek je v berilu), ki obsega 50 strani brez ločil (Mollyjin notranji monolog).

Joyce je dal v zvezi z romanom mnogo zanimivih izjav, tako npr. da je v roman spravil toliko ugank in zastavic, da se bodo učenjaki prerekali še stoletja - s tem si je zagotovil nesmrtnost.

Če lahko govorimo o vsebinski podobnosti z Odisejo, pa z oblikovnega vidika tega ne moremo trditi. Roman je sestavljen iz 18 poglavij (Odiseja iz 24 spevov), vsako poglavje pa je napisano v drugačni tehniki. Pisatelj se svobodno igra z jezikom, konstruira iz njega zmeraj drugačne izrazne načine in novosti. Najbolj ustrezen opis romana bi bil, da je Ulikses vzorčni primer stilno zapletenega in učenega modernističnega romana in sodi med najpomembnejše in najslavnejše romane 20. stoletja.